

بررسی تاثیرات قصه در کودکان

امیرحسین مهدی مقدم^۱، سحر نورآبادی^۲، لیلا مختاری^۳

^۱ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان اندیمشک (نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی کارشناسی رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان تبریز

^۳ مدرس دانشگاه فرهنگیان امام رضا (ع) اندیمشک

چکیده

این مقاله با هدف بررسی قصه گویی، شیوه های آن و اثرات آن روی کودکان انجام شده است. روش تحقیق در این پژوهش توصیفی_مروری است. جامعه آماری شامل، کتاب ها، مقالات، طرح های پژوهشی و اسناد مکتوب اینترنتی می باشد که در با رابطه موضوع مورد نظر وجود داشته اند. نمونه شامل اسناد و مدارک، کتاب ها، مقالات و پژوهش هایی در دسترس بوده که از آنها استفاده شده است. قصه رابطه عاطفی میان مادر و کودک را مستحکم میکند و باعث رشد شخصیتی می شود. قصه خوب باید پندهای را در دل خود نهفته دارد تا افراد را به تفکر وادارد. قصه دریچه ای است که افراد را به دنیای جدید میبرد. از جمله آنها کودکان هستند. کودکان در دنیای قصه ها بازی می کنند. قصه ها به آنها ارزش های اخلاقی زیادی یاد می دهند. البته کسب این ارزش ها منوط به ارائه یک قصه خوب و اصولی است. بنابراین برای اینکه قصه تاثیرات خوبی بر متربیان بگذارد باید اصول آن رعایت شود. لذا مربیان باید مهارت های قصه گویی را مثل انتخاب قصه متناسب با سن متربیان را کسب کنند. راوی قصه باید این هنر را داشته باشد که فاکتورهای لازم در فرایند قصه را رعایت کند تا ویژگی های یک قصه گوی خوب را کسب کند. در مقالات گذشته به همه جنبه های قصه پرداخته شده اما در این مقاله با دسته بندی اطلاعات منابع مختلف، هر جز را بررسی کرده ایم. نتایج تحقیق نشان داد که قصه گویی عنصری مهم در شکل گیری شخصیت کودکان در سنین اولیه زندگی می باشد.

واژه های کلیدی: قصه گویی، آثار و اصول قصه گویی، انواع قصه گویی، گام های کسب مهارت در قصه گویی، کودک

مقدمه

با توجه به اهمیت قصه گوئی و تاثیرات آن در رفتار و شخصیت کودکان و نادیده گرفته شدن آن در فرایند یادگیری دانش آموزان در مدارس و دیگر مراکز آموزشی مثل مهدکودک ها و همچنین توجه کمتر به قصه گوئی و قصه خوانی در کارهای تحقیقاتی و پروپزال های دهه اخیر و با توجه به اینکه اکثر افراد جامعه درک درستی از قصه گوئی ندارند و به اصطلاح با فنون و اصول قصه گوئی آشنایی کامل ندارند لازم دانستیم که بار دیگر این فرایند مهم را مورد بررسی قرار بدهیم تا آگاهی و شناخت مربیان را در این حیطه افزایش دهیم و گامی را در جهت جلوگیری از فراموش شدن قصه گوئی و قصه خوانی به یک عنوان عنصر مهم در امر آموزش برداریم و مشکل یک جانبه نگری یا همان پرداختن به یک جنبه از فرایند قصه گوئی را که در آثار قبلی به چشم میخورد را برطرف کنیم.

در همه قرون گذشته قصه وسیله ای برای رفع نیاز های کودکان و نوجوانان و حتی بزرگسالان بوده است. قصه و قصه گوئی از مهم ترین ابزارهایی است که می تواند تخیلات کودک را پرورش دهد و او را با دنیای اطراف و محیط زندگی اش آشنا کند از این رو از قصه به عنوان پلی بین کودک و جهان اطرافش یاد می شود. رویدادهایی که در قصه اتفاق می افتد دارای یک نظام خاصی است که امید به آینده را در زندگی انسان به تصویر می کشد. برای اینکه داستان توجه کودک را جلب کند بهتر است سرگرم کننده باشد و کنجکاو او را برانگیزاند و به او کمک کند تا توانایی های ذهنی اش را افزایش دهد. با خواندن قصه و بازگوئی آن نیروی تکلم و بیان کودک رشد پیدا می کند و بر دایره لغاتش افزوده می شود. قصه یا داستان وجوه مختلف دارد یکی از وجوه آن جنبه آموزشی آن است به وسیله قصه می توان کودکان را به کشف توانایی های خود برای برخورداری از ارتباطات واقعی و شناخت افکار و احساسات خود یاری رسانده و آنها را در حل و فصل بین فردی به صورت آرام از طریق گفتگو هدایت کرد. بنابراین قصه می تواند از نظر تربیت اجتماعی و عاطفی موثر باشد و بسیاری از مقررات و هنجارهای اجتماعی را به کودک منتقل نماید. (زاپیس، ۱۳۸۲).

قصه زبان حال و درون انسان است زبانی که قابلیت ترجمه به زبان های دیگر را دارد با باورها، عقاید، آداب و رسوم درآمیخته و نقش ویژه ای در ایجاد تغییرات فرهنگی جوامع ایفا می کند. تحول قصه های عامیانه نشان می دهد که قصه ها پس از آفرینش توسط قصه گوینان به سرزمین های مختلف رفته و تحت تاثیر باورها و عقاید، فرهنگ و مذهب تغییر و تحول می یابند قصه ها در طول زمان اثرات فرهنگی خاص بر جوامع گذاشته و خود در فرآیند انتقال فرهنگ نقش مهمی دارد. در اهمیت قصه گوئی و خواندن با کودکان می توان به نقل قولی از افلاطون اشاره کرد. افلاطون می گوید: «باید پرستاران و مادران را وادار کنیم فقط حکایاتی را که پذیرفته ایم برای کودکان نقل نکنند و متوجه باشند پرورشی که روح اطفال از راه گفتن حکایات به دست می آورد، به مراتب بیشتر از تربیتی است که جسم آنها با ورزش پیدا می کند.» (رحماندوست، ۱۳۷۷).

سنت قصه گوئی به اندازه عمر انسان قدمت دارد و قصه گوئی یکی از ابزارهای مهم اصلاح رفتار است. به گونه ای که در قرآن نیز در آیات متعدد [سوره آل عمران آیات ۶۲ تا ۱۰۸ (تلك آیات الله تتلوها عليك بالحق)، سوره كهف، سوره هود] از طریق نقل داستان گذشتگان در هدایت و تربیت و اصلاح رفتار نقش داشته است. افلاطون از نخستین دانشمندانی بود که اهمیت قصه برای کودکان را دریافت و بخشی از کتاب (جمهوری) را به بیان اهمیت قصه گوئی اختصاص داد (نقل از رحماندوست ۱۳۸۱). فوریل آلمان مؤسس نخستین کودکانستان اساس تربیت کودکان را در کودکانستان بر قصه و قصه گوئی نهاد (به نقل از اربابان و قافله ۱۳۸۰). اریکسون (۱۳۸۲) نیز قصه را تلفیق شفاف بخش می داند که کاهش اضطراب کودکان را به دنبال دارد. بندورا (۱۹۹۲) نیز معتقد است کودکان با قصه؛ کارایی و سازگاری بیشتری پیدا می کنند. به این ترتیب قصه گوئی ابزاری مفید و موثر به منظور اصلاح رفتار و سازگاری و کنترل هیجان های کودکان محسوب می شود. قصه گوئی یکی از هنر های مورد

استفاده و عمومی در مدرسه ها و مهدکودک ها است. قصه‌گویی می‌تواند بر پرورش عاداتهای سازگارانۀ کودکان تأثیر زیادی داشته باشد. چینی فروشان (۱۳۸۵) معتقد است فطرت پاک کودکان موجب می‌شود که با شور و اشتیاق زیادی به قصه ها گوش دهند و قصه‌گویی مثل یک جریان هوای صاف و تمیز با رخنه به تار و پود روح آنها آرامش را موجب می‌شود. در واقع قصه ها با دعوت به خیر و خوبی، رفتارهای جامعه پسند را در کودکان تقویت می‌کنند بدین گونه با کنترل هیجان های کودکان، رفتارهای سازگارانۀ و خوب را در آنها پرورش می‌دهند. (سلیمانی، ۱۳۸۵) بنابراین باید، در برنامه آموزشی مدارس و مهدکودک‌ها قصه گویی جایگاه ویژه‌ای داشته باشد و مربیان بتوانند با استفاده از این هنر بسیاری از رفتارهای خوب را در کودکان تقویت کنند (کاسلین، ۲۰۰۰).

قصه ها بصورت غیر مستقیم باعث رشد و سواد آموزی عاطفی و درک اجتماعی بهتر می‌شوند. داستان ها با ترسیم تصویر در ذهن شنونده باعث ایجاد تفکر دیداری برای رشد خلاقیت می‌شوند. با شنیدن قصه ذهن بصورت فعال درگیر می‌شود و کنجکاو فرد را به انگیزهای برای یادگیری تبدیل می‌کند و در نهایت مطالب آموخته شده با این روش قصه گویی کمتر دچار فراموشی می‌شوند (جمالی فیروز آبادی، میبیدی، ۱۳۹۲).

پرسش های پژوهش:

از سوال هایی که می‌توان در رابطه با اهمیت قصه مطرح کرد این است که امروزه چه ابزاری بیش از سایر وسایل تربیتی در رفتار فرزندان ما موثر بوده است؟ قصه چیست و با چه هدفی بیان می‌شود؟ انواع قصه کدامند؟ یک قصه گویی خوب چه مهارت های باید داشته باشد؟ انواع شیوه های قصه گویی کدامند؟ اثرات یک قصه خوب کدامند؟ آنچه در می‌یابیم این است که با وجود گذر زمان قصه و قصه گویی همچنان می‌تواند فرزندانمان را در همه جوانب زندگی راهنمایی کند و با گسترش ذهن و تخیل آنان تجربه های بسیاری را برایشان فراهم آورد. قصه گویی بیان شفاهی رو در رو و زنده و ارائه جسمانی قصه به مخاطب است که با استفاده از هنر زبان و با حالت صورت و بدن عناصر و تصویر های قصه را به طور زنده به مخاطب نشان می‌دهد و می‌تواند بر شخصیت او تأثیر بسزایی بگذارد. قصه گویی هنر نمایش تعاملی است. تعامل مستقیم بین قصه گو و شنوندگان عناصر اساسی تجربه قصه گویی است. همچنین قصه گویی از نظر طرح قصه فرایند مشارکتی است یعنی شنوندگان آن را به طور منفعل از قصه گو دریافت نمی‌کنند.

پیشینه پژوهش:

خلجی (۱۳۹۱) در مقاله ای تحت عنوان بررسی تأثیر تربیتی قصه های قرآنی در تربیت دینی کودکان به این نتیجه رسید که در تعلیم و تربیت، قصه گویی روشی است که به طور غیرمستقیم در اعماق روح کودک و نوجوان تأثیر می‌گذارد. داستان نویس و قصه گو، ضمن بیان وقایع مهم اقوام، ملل و شخصیت های مهم تاریخ، روح خواننده و شنونده را به همراه خویش تا عمق تاریخ می‌برد و الگوهایی را برایش مجسم می‌سازد تا از گفتار و رفتارشان سرمشق بگیرند و پیروی کنند. تأثیرات قصه و داستان، غیر مستقیم و نامرئی است. به طور غیرمستقیم راه را نشان می‌دهد و هدایت می‌کند، عبرت می‌دهد، موعظه می‌دهد، تشویق می‌نماید، می‌ترساند، امیدوار می‌کند، همه این ها به طور غیرمستقیم القا می‌شود و به همین جهت پایدار خواهد بود. در واقع شنیدن قصه یکی از کارهای مورد علاقه کودکان و نوجوانان است. آنها با هیجان زیاد به داستان گوش می‌دهند و خود را در اختیار قصه گو قرار می‌دهند و به صورت غیرمستقیم تأثیرات لازم را می‌پذیرند. قصه، نه تنها پیام های مفیدی برای

کودک دارد، بلکه اگر به گونه ای جذاب و مناسب طراحی و بیان شود، کودکان می کوشند خود را با شخصیت های آن قصه همانند سازند.

جان نثار (۱۳۹۷) در مقاله ای تحت عنوان نقش قصه و بازی در رشد، خلاقیت و هویت یابی کودکان پیش دبستانی به این نتیجه رسید که اساسی ترین زمان برای شکل گیری هویت انسان دوران کودکی و به خصوص زمان پیش از دبستان است پس لازم است با تربیت صحیح و آموزه های مناسب و فراهم کردن محیطی غنی به شکل گیری شخصیت کودک کمک نمود. کودکان به شنیدن قصه علاقه ی بسیاری نشان می دهند، آنها با شور و شوق به قصه گوش می دهند و با دقت به نکات ریز آن توجه دارند و به صورت غیر مستقیم تأثیر می پذیرند. کودک با ذهن و فکر وسیع خود روابط مختلف اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی را از لایه لای داستان پیدا می کند و با بینش دقیق داستان را استدلال کرده و به تدریج وارد رفتار می کند. پس قصه به عنوان الگو نقش مهمی را در تشکیل شخصیت او ایفا می کند و بنابراین در انتخاب قصه ها باید دقت کرد که از یک طرف جذاب و مناسب باشند و از طرفی پیام های مفیدی را برای کودک در بر داشته باشند.

پودات (۱۳۹۸) در مقاله ای تحت عنوان تاثیر قصه گویی بر پرورش مهارت، هوش و فعالیت های اجتماعی دانش آموزان به این نتیجه رسید که قصه گویی یک شیوه تدریس مهم بخصوص در سنین پایین می باشد. این شیوه آموزش می تواند توسط والدین و معلمان برای کودکان اجرا شود که ثمره اصلی آن رشد خلاقیت و پرورش ذهنی مخاطب می باشد. امروزه با توجه به نیاز روزافزون به خلاقیت و ایده های نو برای بقا در عرصه تجارت و بهبود کیفی جامعه اجتماعی، قصه گویی باید با جدیت بیشتری انجام شود. از طرف دیگر این موضوع در مناطق محروم اهمیت بیشتری می یابد چراکه با نبود و یا کمبود امکانات فرصت ها آموزشی و قدرت آموزشی کمتر شده و مهمترین راه مقابله و ایجاد بستر مناسب برای خلاقیت را می توان قصه گویی معرفی کرد.

داداش زاده و پیرخانی (۱۳۹۴) در مقاله تحت عنوان بررسی اثربخشی استفاده از روش های قصه گویی بر افزایش هوش اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع چهارم و پنجم ابتدایی در سال ۹۰-۹۱ به این نتیجه رسیدند که دانش آموزانی که از روش قصه گویی بهره برده بودند نسبت به سایر دانش آموزان از نظر مهارت های هوش اجتماعی تفاوت معنی داری را نشان میدهند، بنابراین موضوع قصه و توانایی مدارس در چگونگی اجرای قصه گویی و همچنین نتیجه اخلاقی حاصل از قصه برای دانش آموزان برای توانا نمودن دانش آموزان در هوش اجتماعی مثر ثمر خواهد بود؛ لذا پیشنهاد می شود در ساعات درسی مدارس و تحت عنوان کلاسهای پرورشی به اجرای کلاس های قصه گویی، اجرای نمایش و تئاتر دانش آموزان را در جهت افزایش برقراری ارتباط با دیگران و استفاده بهینه از هوش اجتماعی اشان رهنمون شوند.

تعریف قصه گویی:

قصه گویی عبارت است از هنر یا حرفه ای نقل داستان ها به شعر و نثر که شخص آن را در برابر شنونده اجرا می کند. داستان هایی که نقل قول می شوند می تواند به صورت گفت و گو، ترانه، آواز، تصویر و سایر ابزارها همراه باشد (حجازی، ۱۳۷۷).

باری مک ویلیام چنین تعریفی از قصه گویی ارائه می دهد: قصه گویی ذاتا هنری است که از تلفظ صوتی، حرکات فیزیکی و تغییر قیافه برای آشکار کردن عناصر قصه و شرح داستان برای مخاطبان زنده اش استفاده می کند. داریل بر لینگهام درباره ی

قصه‌گویی چنین نظری دارد قصه‌گویی عمل گفتن یک قصه با صدا یا زبان نشانه به روش سرگرم کننده، موثر و برانگیزاننده احساسات و یا نمایش است. (حجازی، ۱۳۷۷)

انواع قصه‌گویی:

قصه‌گویی نقالانه: نوعی از قصه‌گویی است که کارش خلق و یا اجرای حکایت‌های شفاهی شاعرانه است و به نقل حوادث تاریخی یا ستایش نیاکان و رهبران کنونی یک گروه قبیله‌ای، فرهنگی و یا ملی می‌پردازد. نقل‌کننده، معمولاً نه ضرورتاً به هنگام اجرا با یک آلت موسیقی که خودش و یا دیگران می‌نوازند، همراهی می‌شود.

قصه‌گویی قومی: این نوع از قصه‌گویی، قابل اجرا در خانه، ضمن کار گروهی، گردهمایی اجتماعی، خیابان و بازارها بوده است. قصه‌گویی در خانه، یکی از جهانی‌ترین تجربه‌های انسانی است.

قصه‌گویی مذهبی: قصه‌هایی است که مقامات و رهبران رسمی یک گروه مذهبی، به جای قوانین برای تشریح و ترویج مذهبشان به کار می‌برند.

قصه‌گویی تماشاخانه‌ای: آنچه این نوع قصه‌گویی را متمایز می‌کند، این است که در ساختمان‌هایی مانند تماشاخانه‌های واقعی به اجرا در می‌آیند. این نوع قصه‌گویی به دشواری از تأثیر به مفهوم حقیقی آن جداشدنی است.

قصه‌گویی کتابخانه‌ای: در این نوع، کتابداران در ساعات منظم و خاصی در کتابخانه برای کودکان قصه می‌گویند. تعیین دقیق این مساله که کدام کتابدار کودک، نخست این اندیشه را مطرح کرده، غیرممکن است.

قصه‌گویی در اردو: یکی از موثرترین مکان‌ها برای قصه‌گویی، فضای اردوها است. غیررسمی بودن محیط و نزدیکی به طبیعت، از عواملی است که بر خلاقیت دوجانبه‌ای که در قصه‌گویی (میان قصه‌گو و شنونده) نهفته است، می‌افزاید و نتایج سودمندی به ارمغان می‌آورد. (پلووسکی، ۱۳۶۹).

تاریخچه قصه و قصه‌گویی:

قصه‌گویی قدیمی‌ترین شکل ادبیات است. در روزگاران کهن، تاریخ، سنت‌ها، مذهب، آداب، قهرمانی‌ها و در واقع غرور قومی به وسیله‌ی قصه‌گوها از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شد. قصه‌گو از گذشته، ماجراهای قهرمانان و از پستی‌های دشمن قصه‌ها داشت. از خدایان و اهریمنان، از نیروهای ماورای طبیعت و جادویی سخن می‌گفت. قصه‌گو، در بافت این گونه‌ی جامعه‌های ابتدایی، همواره شخصی مرکز توجه بوده است. در روزگار کهن قصه‌گو نه تنها به آموزش آداب و قوانین فرهنگ جامعه‌ی خود می‌پرداخت بلکه مردم را سرگرم نیز می‌کرد. با قصه‌هایش چنان تور سحر آمیزی می‌بافت که، هنوز هم اگر از آنها برای سرگرمی استفاده شود، می‌تواند تخیل شنونده را در دام خود بیندازد. این گونه‌ی قصه‌های قومی که هزاران قصه را تشکیل داده بود، آن زمان که بصورت شفاهی جریان داشت همواره در تغییر بود. هر قصه‌گو دخل و تصرفی در آنها می‌کرد و در ساخت قصه اثری از خود به جا می‌گذاشت و هنگام دریافت قصه از منابع دیگر نیز انتظار چنین تغییراتی را داشت. (دیویی، ترجمه: قزل‌ایاغ، ۱۳۶۶).

تاریخچه قصه و قصه‌گویی در ایران: در ایران علاقه به قصه و قصه‌گویی مختص به افراد یا افراد خاصی نبوده است. بررسی در متون ادبی و تاریخی نشان می‌دهد که تا چه حد قصه‌گویی مورد علاقه و احترام افراد مختلف قرار داشته است. متون

ارزشمندی نظیر هفت پیکر نظامی، تاریخ بیهقی و ده ها منابع دیگر اهمیت و جایگاه قصه و قصه گویی درباره ی پادشاهان را نشان می دهد. (حکیمی، ۱۳۸۲).

هدف های قصه و قصه گویی:

قصه نقش بسیار مهمی در تکوین شخصیت کودک دارد. قصه وسیله ای است که کودکان را به دور قصه گو جمع می کند. و به این ترتیب روابط میان آنها تقویت شده و اطلاعاتشان افزایش می یابد. علاوه بر لذت شادی که از شنیدن قصه های گوناگون به آنها دست می دهد موجب رشد و تکامل عقلی و ذهنی آنان می گردد. بچه ها می توانند با خواندن و شنیدن قصه ها به سرمایه های تمدن و میراث فرهنگی خود دست یابند و با آداب و سنن جامعه های جهانی آشنا شوند (صمدی، ۱۳۸۲).

1_ کمک به پرورش قدرت بیان و عواطف و افکار کودکان

2_ تقویت و پرورش نیروی تخیلی در کودکان

3_ تحریک قوه ابتکار و ابداع در کودکان

4_ ایجاد عشق و علاقه به ادبیات در کودکان

5_ رشد اعتماد به نفس کودک و علاقه مند کردن او به آزادی و عدالت اجتماعی

۶_ برآورده کردن نیازهای عاطفی کودک و آماده کردن او برای دریافت پیام های اخلاقی و انسانی و شهروندی خوب بودن (خانقلی، ۱۳۹۷)

شیوه ها و فنون قصه گویی:

۱_ قصه خوانی: قصه خوانی ساده ترین شیوه ی ارایه ی یک قصه از سوی قصه گو است. در این کار قصه گو، متن را به دست می گیرد و آن را از روی کتاب یا کاغذ برای مخاطبانش می خواند. قصه خوانی کار بسیار ساده ای است؛ قصه خوانی در محیط خانه و هنگامی که تعداد مخاطبان از پنج نفر کمتر باشد، خیلی خوب است. (رحماندوست، ۱۳۷۷).

۲_ قصه گویی ساده: قصه گویی ساده، بیان قصه به کمک حافظه است. «در قصه گویی ساده خطوط چهره ی قصه گو و تغییراتی که هنگام بیان صحنه های قصه در خطوط چهره ی او ایجاد می شود، نقش عمده ای در انتقال بهتر قصه دارد. هم چنین بالا و پایین بردن صدا و زیر و بمی کلام، تأثیر کار را بیشتر می کند. با این حال، بهتر است قصه گو از تغییر خطوط چهره و سکوت ها و بلند و آهسته گویی های به موقع، بهره ی زیادی بگیرد و دست یابی به این امکان را با تمرین زیاد میسر سازد. (رحماندوست، ۱۳۷۷).

۳_ قصه گویی همراه با پرده خوانی: پرده خوانی از هنرهای قدیمی ایرانی است که بیشتر جنبه ی مذهبی داشته است. صحنه هایی از جنگ امام حسین (علیه السلام) در روز عاشورا، داستان های مربوط به زندگی مختار و ... موضوعات اغلب پرده ها بوده است. اما ظاهراً مرشدان پرده خوانی، صحنه هایی از عروسی و عزا را نیز با استفاده از پرده های خود روایت می کرده اند. (رحماندوست، ۱۳۷۷).

۴_ قصه گویی همراه با تقلید صدا: غالباً قصه گویی همراه با تقلید صدا را نوعی نمایش یک نفره می دانند، زیرا در این نوع قصه گویی، قصه گو به جای تمامی شخص های داستانی و راوی بازی می کند و صدایش را متناسب با آنها تغییر می دهد.

۵_ قصه گوئی همراه با تقلید حرکات: قصه گوئی همراه با تقلید حرکات که معمولاً با تقلید صدا همراه می شود، برای دانش آموزان دبستانی مناسب است. در قصه گوئی همراه با تقلید حرکات، قصه گو می کوشد تا به جای شخص های داستان، بازی کند. در این روش استفاده از بعضی وسایل به کار قصه کمک می کند.

۶_ قصه گوئی همراه با بازیگران: رحماندوست به دو روش قصه گوئی همراه با بازیگران اشاره کرده است: قصه گوئی همراه با بازیگران پنهان و قصه گوئی همراه با بازیگران آشکار.

در قصه گوئی همراه با بازیگران پنهان- که مناسب دانش آموزان سال های آخر دبستان است- معمولاً قصه گو بدون اطلاع همه ی مخاطبان، چند تن از آنها برای اجرای نقش در نظر می گیرد و قبل از اجرای قصه از آنها می خواهد تا در خلال کارها، وقتی نوبت به بازی و گفتار آنها رسید، از میان دانش آموزان برخیزند، به جلو کلاس بیایند و نقش خود را ایفا نمایند و بنشینند و....

اما در قصه گوئی همراه با بازیگران آشکار، قصه گو قصه را برای مخاطبان خود می گوید و سپس چند تن از مخاطبان را انتخاب می کند تا جلو کلاس آمده و قصه را بازی کنند. این روش نیز بیشتر مناسب کودکان پیش دبستانی و دانش آموزان سال های اول دبستان است. (حنیف، ۱۳۸۹).

ابزارهای قصه گوئی:

لازمه آماده شدن برای قصه گوئی و استفاده از این هنر داشتن صداقت، ذوق و توجه به کیفیت مطلوب برای ارائه ی این نوع از ادبیات شفاهی است. شاید؛ باید بر روی صفت هایی از این قبیل بیشتر تاکید کرد و آنها را از ویژگیهای ضروری یک قصه گو در نظر گرفت. قصه گوئی مانند همه هنرهای دیگر می تواند به ابتذال کشیده شود. اگر هنر قصه گوئی بخواهد به شکوفایی خود ادامه دهند باید ما به عنوان قصه گو حافظ صداقت باشیم. قصه گو با استفاده کردن از ابزار های شخصی خود در قصه گوئی یعنی با انتخاب کردن کلمه ها، صدا، رفتار، حرکت، حالت های چهره و مانند اینها به آماده کردن قصه می پردازد و سپس آن را به گوش و به خیال شنوندگان می رساند. او از همه عناصر زیر استفاده می کند:

(۱) یک داستان مناسب که به خوبی نیز آماده شده است و با شخصیت و سبک مخصوص و مرتبط است.

(۲) ابزارهای قصه گوئی؛ صدای موثر و شیوه بیان خوب برای ارائه

(۳) تخیل شنوندگانش (دیویی، چمبرز، ۱۳۸۶).

قصه گو به هیچ وجه نباید تنها روی شگرد ها حساب کند و فقط به عوامل غیر مادی که می تواند بر قصه گوئی او تاثیر بگذارد و آن را به یک نمایش مبدل سازد متوسل شود. استفاده کردن از تخته، عروسک قصه گوئی با لباسهای نمایش، زنگ ها و بوق های که به صدا در آید، نمونه هایی از این عوامل غیر مادی هستند. هرگاه یکی از این وسایل نادرست به کار برده شود به جای آنکه عاملی سازنده باشد به عاملی مخرب مبدل می شود. شنونده به طور طبیعی و در حقیقت چندین برابر، آن که در قصه درگیر شود اسیر اینگونه وسایل کمکی می شود و در نتیجه همه آن جنبه های آفرینش دو جانبه یک قصه گوئی خوب، از دست می رود (چمبرز، ۱۳۸۵).

هنر قصه گویی:

قصه گوی خوب کیست؟

یک قصه گوی خوب نباید تمام حوادث را با عباراتی صریح و روشن بیان کند بلکه بهتر است به اشاره از آن بگذرد تا کودک مجال تفکر و تخیل پیدا کند که این خود برای کودکان و قصه گو نشاط آور است. پدر و مادر و معلم نباید قصه گویی را بیان و رفتاری ساده تلقی کنند بلکه این هنر نیاز به تمرین و ممارست دارد. (آدینه پور، ۱۳۸۷)

بی شک یکی از چیزهایی که در مطلوب بودن قصه ما را یاری می دهد یک قصه گوی خوب و ماهر است. قصه گوی خوب، به کلمات تسلط کامل دارد و از ارزش آنها با خبر است. قصه گوی خوب به استفاده درست از صفت ها و قیدها توجه دارد و از نیروی ایهام، به هنگام گزینش کلمه های خود، آگاه است. او می داند که به هنگام گفتن داستان می تواند با کلمه ها حس لمس کردن چشیدن و بوییدن را منتقل کند. همچنین می داند که می تواند با کلمه ها رنگ، جنس و حتی دما را چنان توصیف کند که شنوندگانش را به دنبال قصه خود بکشانند. قصه گو تصویرگری است که به جای رنگ از کلمه ها استفاده می کند (رحماندوست، ۱۳۸۱).

ویژگی های یک قصه خوب:

- ۱_ در هر قصه ماجرای پی گیری می شود که نقاط مجهولی دارد و می تواند حس کنجکاوی بچه ها را برانگیزد.
- ۲_ پشت سر هم بودن و پیوستگی منطقی صحنه های قصه کودک را سرگرم می کند و به ذهن او نظم منطقی می دهد.
- ۳_ کودک به کمک قوه ی تخیل خود را جایگزین یکی از شخصیت های قصه می کند و به این ترتیب شادمانی و لذت نصیب خود می سازد.
- ۴_ با خواندن قصه و بازگویی آن ها نیروی تکلم و بیان کودک رشد می یابد و گنجینه لغات و اطلاعات وی غنی می شود.
- ۵_ کودک از طریق قصه های مناسب با مشکلات و مسائل زندگی آشنا می شود و مهارت های اجتماعی بیشتری به دست می آورد.

۶_ قصه گویی، فاصله میان قدرت «خواندن» و قدرت «درک کردن» در کودک پر می کند. به عبارت دیگر آن دسته از کودکان که در دوره ی پیش از دبستان به قصه ها گوش داده اند و با صداها، واژه ها و معنای آنها به صورت شنیداری آشنا شده اند، در سنین مدرسه هنگام برخورد با شکل نوشتاری کلمات معنی آنها را سریع تر درک می کنند (رحماندوست، ۱۳۸۱).

دنیای کودک، دنیای قصه:

کودکان در دنیای قصه بازی می کنند، با قصه ها می خوابند، بیدار می شوند و زندگی می کنند. شلوغ ترین بچه ها با آرامش به قصه ها گوش می دهند از قصه ها می آموزند و عبرت می گیرند و حتی در عالم خواب نیز قصه ها را دنبال می کنند. اگر قصه گو با دنیای بچه ها آشنا باشد و منطق آنها را بپذیرد می تواند با بهره گیری از فنون قصه گویی، بذر تمام ارزش های بزرگ و کوچک اخلاقی و انسانی را در کودکان به کار برد. چقدر خوب بود اگر در خانه و مدرسه برای پرورش نیکوتر حتی آموزش بهتر درسها به فن قصه گویی توجه بیشتری می شد و آموزش قصه گویی به مدرسان و معلمان جزء برنامه های اصلی تربیت معلمان قرار می گرفت. (ندافی، ۱۳۸۸)

اثرات قصه در کودکان:

خیلی از والدین می پرسند، قصه گویی چه تاثیری در زندگی کودکان دارد؟ قصه زندگی را از نو آغاز می کند. خیالپردازی را غیر مستقیم یاد می دهد. در ذهن کودک سوال ایجاد می کند و به کودک یاد می دهد حوادث را بهم بچسباند. باعث می شود خدا را پیدا کند و واقعیت ها را کشف کند. کدو قل قله زن، علی مردان خان، خروس زری و... همه از بخشی از خاطرات مشترک کودکی ما در دوران بزرگسالی هستند. خاطراتی که هنوز هم در گوشه های ذهن مان دنبال تصویرهای آشنای آن ها می گردیم و این یعنی باور مسلم تاثیرگذاری قصه و قدرت وصف نشدنی آن، همان قدرتی که دنیای کودکی مان را به بزرگسالی پیوند می زند! تعریف قصه برای کودک به او کمک می کند تا دنیای اطرافش را بشناسد و تخیلات قوی و پرورش یافته ای داشته باشد. بر همین اساس، بسیاری از روان شناسان تربیتی بر این باورند که آموزش مسائل گوناگون به فرزندان از طریق قصه، در رشد روانی و اخلاقی آن ها مؤثر است. تأثیر داستان بر کودکان تا حدی است که روان شناسان برای درمان انواع اختلال های اضطراب، پرخاشگری، بدخواهی، کابوس های شبانه، شبادراری و جویدن ناخن از قصه درمانی استفاده می کنند. از طریق قصه ها و داستان های خوب کودک به بسیاری از ارزش های اخلاقی پی می برد. پایداری، شجاعت، نوع دوستی، امیدواری، آزادگی، جوانمردی، طرفداری از حق و حقیقت و استقامت در مقابل زور و ستم ارزشهایی اند که هسته مرکزی بسیاری از قصه ها و داستان ها را تشکیل می دهند. پرورش حس زیبایی شناسی در کودک، متوجه ساختن کودک به دنیایی که اطرافش را فرا گرفته پرورش عادات مفید در کودک، تشویق حس استقلال طلبی و خلاقیت کودک هدف های اصلی طرح قصه های خوب برای کودکان است. داستان سربازی به مثابه تدبیری مداخله ای برای آموزش می تواند دانش آموزان را به کشف معنای منحصر به فرد بودن خود ترغیب کند و توانایی آن ها را برای برقراری ارتباط واقعی بین افکار و احساسات افزایش دهد. مهارت های کلامی می تواند توانایی دانش آموزان را برای حل و فصل اختلاف بین فردی به صورت آرام و توأم با بحث و گفت و گو افزون سازد. بیان داستان و نیز گوش فرا دادن به آن دانش آموزان را به بهره گیری از تخیلاتشان تشویق می کند. این تخیل قوی می تواند اعتماد به نفس و انگیزش شخصی را در دانش آموزان افزایش دهد، زیرا آنان خود را برای نیل به امیال و آرزوهایشان شایسته و توانا تصور می کنند. مشاوران و روان شناسان کودک نیز در رویکرد تحلیلی، شناختی و رفتاری کودکان، فقدان ها را پیدا می کنند و کودک را به صورت غیر مستقیم برای ایجاد تغییرات، آماده می سازند. مثلاً قصه یا کتابی که برای کودک خوانده می شود، می تواند «نه گفتن» را به کودک آموزش بدهد و یا این توانایی را در او بیدار و تقویت کند. (محمدخانی، ۱۳۹۵).

مهمترین تاثیرات قصه در رشد کودکان عبارت اند از:

۱_ تقویت مهارت شنیداری کودک: شیوه قصه گویی برای کودکان دبستانی با قصه گویی برای کودکان پیش دبستانی و کوچکتر متفاوت است. قصه گویی برای کودکان در وهله اول صبر کردن برای شنیدن را آموزش می دهد. در واقع شما با قصه گویی فرزندانتان را به طور غیرمستقیم برای مدت طولانی روی یک موضوع متمرکز می کنید و مهارت شنیداری شان را تقویت می کنید.

۲_ تقویت مهارت های کلامی کودک: قصه گویی برای کودکان علاوه بر اینکه موجب تمرکز می شود آنها را با واژه های جدید و تلفظ و معنی آن ها آشنا می کند. بخش مهمی از شناخت زبان فارسی در ما، مربوط به بحث هایی می شود که در کودکی شنیده ایم.

۳_ شناخت فرهنگ و سنن اجتماعی: فردوسی در سرتاسر شاهنامه، علاوه بر زنده نگه داشتن زبان فارسی و انتقال آن به نسل‌های بعد، ظریف‌ترین رسوم فرهنگی نیاکانمان را با داستان سرایی به تصویر کشیده است. شما با تعریف یک داستان از کودکی خود می‌توانید آداب و سنن خانوادگی را به فرزندان منتقل کنید و با نقل داستان‌های ملی او را با فرهنگ اجتماعی آشنا نمایید.

۴_ آموزش رویارویی با مشکلات: همه ما در طول زندگی با مشکلات زیادی دست و پنجه نرم کرده ایم. از همان کودکی مسائل فراوانی به فراخور سن و قدرت تحمل ما وجود داشته که به سختی با آنها مواجه شده ایم. یک داستان تاثیر گذار آموزنده می‌تواند به فرزند شما در مواجهه با مشکلات و رنج‌ها کمک شایانی کند. برای فرزند خود داستانی بگویید که شخصیت اصلی آن در شرایط سختی قرار دارد.

۵_ پرورش خصلت‌های خوب اخلاقی: کودکان از بدو ورود به دنیا به طور ناخودآگاه در حال الگو برداری هستند تا بتوانند شخصیتی واحد با خصلت‌های منحصر به خود شکل دهند. برای او داستانی بگویید که شخصیت اصلی آن باهوش و ساده باشد. در موقعیت‌های مختلف از خود شجاعت نشان دهد و به بزرگتر هایش احترام بگذارد.

۶_ تقویت یادگیری و خلاقیت کودکان: قصه‌گویی برای کودکان، گوش فرا دادن و تمرکز کردن را به آنها می‌آموزد. با توکل و گوش دادن پیام داستان به آنها منتقل می‌شود. انتقال پیام‌ها به معنی تاثیر داستان و یادگیری کودک است. همچنین کودک هم زمان با شنیدن داستان، صحنه‌ها، شخصیت‌ها و اتفاق‌های قصه را در ذهن خود به تصویر می‌کشد. این کار تخیل و خلاقیت کودکان را تقویت می‌کند.

۷_ آموزش تعاملات اجتماعی: بدون تردید بارها هنگام قصه‌گویی برای فرزندان با سوال‌های مکرر او رو به رو شده اید. این یکی از تاثیرات مهم قصه‌گویی برای کودکان است. او دارد پرسشگری و مطالبه‌گری را یاد می‌گیرد و می‌آموزد که چگونه در مکالمات هدفمند با اعتماد به نفس مشارکت کند.

۸_ پرورش افق دید کودک: برای فرزندان قصه‌هایی درباره نقاط مختلف جهان بگویید. به وسیله داستان دنیایی غیر از دنیای اطرافش را به او نشان دهید و از این طریق سرزمین‌ها و فرهنگ‌های دیگر را به تصویر بکشید.

۹_ تقویت حافظه کودک: از کودک خود امتحان بگیرید وقتی داستانی را برایش تعریف می‌کنید، در طول روز و در موقعیت‌های مختلف از او بخواهید برخی قسمت‌های داستان را برای شما بازگو کند (محمدخانی، ۱۳۹۵).

فواید قصه‌گویی:

یکی از مفیدترین راه‌ارائه قصه به کودکان و نوجوانان و انتقال پیام قصه‌گویی است. با تشکیل و اجرای برنامه قصه‌گویی می‌توان تعداد مخاطب‌های قصه را افزایش داد. با قصه‌گویی می‌توان به قصه‌های عمومی رنگ و بوی محلی داد. با بیانی دلپذیرتر چنین قصه‌هایی را برای بچه‌هایی که با فرهنگ و ملیت‌های متفاوتی هستند بازگو کرد. به علاوه می‌توان به بعضی دیگر از فواید قصه اشاره کرد از جمله: قصه‌گویی می‌تواند به عنوان محرکی قوی مورد استفاده قرار گیرد و سطح کتاب‌خوانی کودکان و نوجوانان را بالا ببرد و حوزه مطالعه آنان را گسترش دهد و ذوق و علاقه به کتاب خواندن را در آن‌ها برانگیزد. قصه‌گویی می‌تواند فاصله میان قدرت خواندن کودک و قدرت درک او را از بین ببرد. این فاصله در قالب کودکان وجود دارد. فاصله قدرت خواندن و قدرت درک مسایل در بسیاری از کودکان از ۱ تا ۳ سال به طول می‌انجامد. کودک ۸ ساله ممکن است

از شنیدن داستانی که تا دو سال بعد قادر به خواندنش نیست لذت ببرد. برای از بین بردن این اختلاف و به این منظور که کند خوانی، کودک را نسبت به کتاب بی‌علاقه نکند باید داستان‌ها و اشعاری را که برایش قابل و لذت بخش هستند خواند (زاپیس، ترجمه: پرنیانی، ۱۳۸۹).

چگونه برای کودکان داستان بگوییم:

عدم توانایی در داستان پردازی ممکن است بسیار ناراحت‌کننده باشد به خصوص وقتی فرزندان هر شب از شما داستان جدیدی بخواهد. ذهن کودکان دائماً به دنبال کشف چیزهای جدید است و به راحتی از موضوعی به موضوع دیگر معطوف می‌شود بنابراین باید دید چگونه می‌توان توجه کودک را تا پایان یافتن قصه به خود جلب کرد بدون اینکه حوصله او سر برود؟

۱_ شنونده را بشناسید: اولین و مهمترین قدم درک مخاطب خود است. دانستن این نکته که شنونده شما تمایل به شنیدن چه چیزی دارد، به شما کمک می‌کند تا داستانی قانع کننده برای او در ذهن خود را طراحی کنید.

۲_ پیام خود را بسازید: قدم بعدی تعریف پیامی است که می‌خواهید از طریق داستان به فرزند خود انتقال دهید.

۳_ استفاده از کلمات خلاق: استفاده از کلمات خلاق در خلال داستان باعث جلب توجه کودک به داستان شما خواهد شد و البته باید توجه داشته باشید که نباید از کلماتی که درک آنها برای کودکان دشوار است استفاده کنید.

۴_ سبک بیان: تعریف کردن داستان به طور فصیحانه و مسلط باعث جلب نظر فرزندان خواهد شد. پر انرژی باشید، احساساتی شوید و با جریان داستان پیش بروید. همچنین می‌توانید از اتفاقات مشکوک و غافلگیرکننده در داستان خود بهره بگیرید.

۵_ زمان بندی: اهمیت زمان در داستان گویی را نمی‌توان نادیده گرفت. موضوع داستان باید مناسب با موقعیت زمانی باشد، برای مثال داستان قبل از خواب با داستانی که در یک روز دلنشین بارانی تعریف می‌کنید متفاوت است. (گرین، ترجمه: آدینه پور، ۱۳۷۸).

گام های کسب مهارت مطلوب در قصه گویی:

گام اول: اولین گام یافتن داستان مناسب است. اگر داستانی به قصه‌گویی تعلق نداشته باشد بازسازی داستان به هنگام قصه گویی چیزی بیش از یک اجرای نمایشی نخواهد شد.

گام دوم: دومین گام آماده سازی داستان است که برای پیشرفت و فن کار، این موضوع گامی ضروری به شمار می‌آید. آماده سازی دقیق یک داستان مناسب، با توجه به ساختمان، کلمه های کلیدی، اندیشه و حالت، برای شیوه کار جنبه های زیربنایی دارد.

گام سوم: سومین گام انتقال داستان به شنونده به شیوه ای است که سبب آفرینش دو جانبه شود. قصه گو باید به خاطر داشته باشد که کار او از بر کردن یا از رو خواندن نیست بلکه کار قصه گفتن است.

گام چهارم: چهارمین گام صدا و کلمه هایی است که داستان به وسیله آنها به شنونده منتقل می‌شود. یک قصه گوی خوب بر کلمات تسلط دارد و از ارزش آنها و اینکه چگونه میتواند روی شنونده اثر بگذارد باخبر است.

گام پنجم: پنجمین گام چهره قصه‌گو است. چهره قصه‌گوی خوب کمک بسیار موثری به شنونده می‌کند. شنونده ضمن اینکه به کلمه‌هایی که به آن تصاویر داستان جان می‌بخشد به چهره‌ی قصه‌گو نیز چشم می‌دوزد.

گام ششم: ششمین گام چشمهای قصه‌گو است که نقطه‌ی تمرکز به شمار می‌آید. زیرا شنوندگان برای کشف نشانه‌ها در تمام مدت قصه‌گویی به آن چشم می‌دوزند قصه‌گو نیز با شنوندگانش رابطه‌ی چشم در چشم دارد. این نگاه اوست که به گونه‌ای انتزاعی شنوندگانش را به هم متصل می‌کند و به آنها می‌گوید که این داستان فقط برای آن هاست.

گام هفتم: هفتمین گام دستهای قصه‌گو است. دست‌های یک قصه‌گوی خوب شگفت‌انگیز است. حرکت‌ها و نمایش‌های دست سبب می‌شود که شنونده بهتر بتواند جنبه‌هایی مانند اندازه، فاصله، بافت و وزن را درک کند. (لاکی، ترجمه: کرمی، ۱۳۹۱).

نتیجه‌گیری

قصه و قصه‌گویی بهترین ابزار و کاربردی‌ترین وسیله برای تربیت کودکان و نوجوانان است. عناصر تشکیل‌دهنده قصه با نیازهای روحی و روانی کودکان ارتباط تنگاتنگی دارد. کودک و نوجوان با ذهن و فکر گسترده‌ای که دارد مضامین مختلف اجتماعی، اخلاقی و فرهنگی را از لایه‌های حوادث پیدا می‌کند و با بینش دقیق و ظریف خود این مضامین را استدلال می‌کند و به تدریج وارد رفتار می‌سازد. قصه برایش الگو می‌شود و بدین ترتیب نقش بسیار مهمی در تکوین شخصیت کودک ایفا می‌کند. پس در انتخاب قصه‌ها باید دقت کنیم. شنیدنی‌ترین چیزها از کودکی در قصه‌ها بوده‌اند. گوش کردن به داستان به کودک کمک می‌کند که شخصیت‌های اصلی و فرعی، مکان‌ها و صحنه‌های خاص را تصور کند. به همین علت می‌توان انتظار داشت که قصه‌گویی در پرورش خلاقیت و تخیل کودکان مؤثرتر از دیدن فیلم و کارتون باشد. قصه‌گویی همچنین باعث می‌شود کودکان بتوانند به صورت آزادانه تفکر کنند و نسبت به ایده‌های جدید رویکردی باز داشته باشند. تمام قصه‌ها، چه آن‌ها که برای بزرگسالان روایت شده‌اند و چه قصه‌های کودکان، همه و همه با مضمونی خاص و در زمان و مکانی معین شکل گرفته‌اند. مضامینی که در لفافه به ذهن‌ها منتقل می‌شوند. انسان از همان ابتدا به صورت شفاهی قصه گفته و مفاهیم و سنت‌ها را به نسل‌های بعدی انتقال داده است. اغراق نیست اگر بگوییم انسان‌های اولیه از طریق قصه‌گویی توانستند حس وحدت ایجاد کنند و جامعه‌ای با اهدافی مشترک را تشکیل دهند. امروزه با ورود به دنیای فناوری و دیجیتال، انتقال مفاهیم و ارزش‌ها با سرعت بسیار زیادی رخ می‌دهد. کودکان که صفحه سفید ذهنشان عاری از هرگونه اطلاعاتی است، بیشترین اثر را از این فضا می‌گیرند. درحقیقت، نسل امروز که در فضای آنلاین و دیجیتال رشد می‌کند، نیازمندترین نسل برای شنیدن قصه‌هایی مفید و هدفمند است. قصه‌گویی برای کودکان در رشد فردی و اجتماعی آن‌ها تأثیرات شگفت‌انگیزی دارد.

منابع

- آشتیانی، طلیعه (۱۳۷۱). نقش تربیتی قصه، سمینار ارائه یافته های پژوهشی حوزه ی علوم تربیتی و وزارت آموزش و پرورش، دبیرخانه شورای تحقیقات.
- افلاطون، (۱۳۷۴)، جمهور ترجمه ی فواد روحانی، انتشارات علمی فرهنگی تهران، چاپ ششم.
- اربابان، مرضیه و مینا قافله کش، (۱۳۸۵)، استفاده از قصه در فرآیند مشاوره ای به منظر دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت در: مقالات برگزیده قصه گوئی، نهمین جشنواره قصه گوئی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان.
- اریکسون، ملیتون، (۱۳۸۲)، قصه درمانی، ترجمه مهدی قرچه داغی، تهران، دایره.
- پلووسکی، آن، (۱۳۶۹)، دنیای قصه گوئی، ترجمه ابراهیم اقلیدی، ج دوم، سروش، تهران، ۱۳۶۹، ص ۲۳.
- پلووسکی، آن، (۱۳۶۹)، دنیای قصه گوئی، ترجمه ابراهیم اقلیدی، جلد سوم، سروش، تهران، ۱۳۶۹، ص ۲۳.
- پشتدار، علی محمد، (۱۳۷۶)، قصه گوئی و نمایش خلاق، تهران، دانشگاه پیام نور.
- پودات، فاطمه (۱۳۹۸). تاثیر قصه گوئی بر پرورش مهارت، هوش و فعالیت های اجتماعی دانش آموزان.
- جناب، مهتاب، (۱۳۹۴)، مقاله: بهبود آموزش کودکان از راه قصه گوئی.
- جان نثار، فاطمه (۱۳۹۷). نقش قصه و بازی در رشد، خلاقیت و هویت یابی کودکان پیش دبستانی.
- چینی فروشان، محسن، (۱۳۸۵)، قصه زندگی، ویژه نامه دهمین جشنواره قصه گوئی کشوری، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران.
- حجازی، بنفشه، (۱۳۸۴)، ادبیات کودک و نوجوان، تهران، روشنگران و مطالعات زنان، چاپ هشتم، ص ۲۰۰.
- حکیمی، محمود، کاموس، مهدی، (۱۳۸۲)، مبانی ادبیات کودک و نوجوان، چاپ اول، تهران، انتشارات آرون.
- خانلقی، فاطمه، ۱۳۹۷، مقاله: بررسی تاثیر آموزش به شیوه قصه گوئی بر رشد اجتماعی و خلاقیت دانش آموزان پسر در درس مطالعات اجتماعی.
- خلجی، حسن (۱۳۹۱). تاثیر تربیتی قصه های قرآنی در تربیت دینی کودکان.
- دیویی، چمبرز، (۱۳۸۶)، قصه گوئی و نمایش خلاق، ترجمه ثریا قزل ایاغ، تهران، نشر دانشگاهی.
- دیویی، چمبرز، (۱۳۸۵)، قصه گوئی و نمایش خلاق، ترجمه ثریا قزل ایاغ، تهران، نشر دانشگاهی، ص ۴۶-۴۵.
- داداش زاده، سپیده و پیر خائفی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی اثربخشی استفاده از روش های قصه گوئی بر افزایش هوش اجتماعی دانش آموزان دختر مقطع چهارم و پنجم ابتدایی در سال ۹۱-۹۰.
- رحماندوست، مصطفی، ۱۳۷۷، قصه گوئی و راه و رسم آن، تهران.
- رحماندوست، مصطفی، (۱۳۸۱)، قصه گوئی و راه و رسم آن، تهران.

زاپیس ، جک، (۱۳۸۹)، هنر قصه گویی خلاق، ترجمه مینو پرنیانی.

زاپیس، (۱۳۸۲)، نقش قصه در رشد عاطفی ، اجتماعی و شناختی کودک ، ترجمه پرنیانی.

سیف ، علی اکبر ، (۱۳۸۶)، روانشناسی پرورشی ، چاپ اول ، انتشارات آگاه.

سلیمانی، تقی، (۱۳۸۵)، زیباترین قصه های جهان، ویژه نامه دهمین جشنواره قصه گویی کشوری ، کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران.

لاکی ، پیترس، (۱۳۹۱)، راه و رسم قصه گویی برای خردسالان ، ترجمه اکرم کرمی.

ندافی ، احمد، (۱۳۸۸)، مقاله: بررسی تاثیر قصه گویی بر آموزش برخی مفاهیم شهروندی کودکان پسر ۶ساله شهر مشهد.

همایی، رضا سیادت ، دکتر سید علی ، کجباف، دکتر محمد باقر، (۱۳۸۸)، مقاله: تاثیر قصه گویی بر سازگاری کودکان.